

FIGUUR 9

Recent heeft zich op een aantal plaatsen uitbundig bloeiende Kleine waterrepe (*Berula erecta*) gevestigd (foto: F. Coolen).

weel groeien maar weinig plantensoorten. Het verdringen van soorten als onderdeel van de successie is dus duidelijk waarneembaar. Na vijf jaar zijn er echter nog steeds open plekken, is een aantal soorten nog zichtbaar bezig met landveroveren (figuur 3) en vestigen zich nog jaarlijks nieuwe soorten (figuur 9). Successie treedt dus niet homogeen over het gebied op. Dit is ongetwijfeld toe te schrijven aan de combinatie van de grote abiotische variëteit met de hoge milieudynamiek binnen het gebied. Dat parallel aan (ooi)bosvorming ook andere vegetatiesoorten blijven bestaan en zich zelfs ontwikkelen, draagt in belangrijke mate bij aan de soortenrijkdom en daarmee de hoge natuurwaarde van de Romeinenweerd. Uiteindelijk zullen de wilgen het wel winnen. Dit kan echter nog lange tijd duren. De natuurwaarde van deze strook langs de Maas komt daarmee wellicht op een vergelijkbaar niveau met dat van weleer, zij het met een duidelijk ander vegetatiepatroon. Dit is een veelbelovend vooruitzicht voor de komende jaren wanneer in het kader van de Maaswerken vele oeverontgrondingen worden uitgevoerd.

DANKWOORD

De schrijver bedankt Leo Spoormakers voor het kritisch doornemen van het manuscript.

SUMMARY

SUCCESSION AFTER EXCAVATION OF A RIVERBANK

The Romeinenweerd is a conservation area along the river Meuse south of the town of Venlo-Blerick, which originated in the excavation of large parts of the riverbank. Over the period of five years since the area was created, the process of vegetation succession has been monitored on a semi-quantitative basis. The progress of succession has been expressed in terms of a large variety of ecological factors associated with the emerging flora, such as ecological groups and Ellenberg numbers. The relatively small area (11 ha) shows an impressive botanical diversity: a total of no less than 363 species were found during these

five years. The number of species has not grown gradually to the current number, but already reached a maximum of 290 in the second year after the end of excavation. As expected, pioneer vegetation dominated the area in the first years. After five years, however, the proportion of pioneer vegetation has decreased substantially and such vegetations have been partly substituted by grassland and marshy forest. The number of pioneer species, however, has remained fairly constant. This can be explained by the permanent presence of Galloway cattle, which disturb the soil, resulting in local pioneer environments. In addition, the strong seasonal fluctuation of the water levels in the shallow pools leads to periodically bare banks that are colonised by pioneer species late in the summer. As a consequence of these dynamic conditions, the great abiotic variety and the external supply of seeds, it is to be expected that the botanical diversity will be maintained for a long time. This offers an attractive prospect for the development of ecological values along the river Meuse, since numerous excavation activities are planned for the near future.

LITERATUUR

- ARNOLDS, E.J.M. & E. VAN DER MAAREL, 1979. De ecologische groepen in de standaardlijst van de Nederlandse flora 1975. *Gorteria* 9: 303-312.
- COOLEN, F.C.M., 1996. De afgraving langs de Maas bij Hout-Blerick (2). *Vrienden der Natuur* 14 (4): 9-20.
- COOLEN, F.C.M., 1998a. Het ontstaan van een natuurgebied. *Natuurhistorisch Maandblad* 87 (5): 103-107.
- COOLEN, F.C.M., 1998b. De Blerickse Maaskuilen in 1997. *Vrienden der Natuur* 16 (1): 13-24.
- COOLEN, F.C.M., 1999. De Blerickse Maaskuilen (Romeinenweerd) in 1998. *Vrienden der Natuur* 17 (2): 10-20.
- COOLEN, F.C.M., 2000. De Romeinenweerd in 1999. *Vrienden der Natuur* 18 (2): 16-23.
- CORTENRAAD, J. & T. MULDER, 1998. Actualisering van de lijst van bedreigde planten in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 87 (7): 161-170.
- ELLENBERG, H., 1996. *Vegetation Mitteleuropas mit den Alpen*. Eugen Ulmer GmbH & Co.
- HELMER, W. & J. HANNEN, 1993. De ontwikkeling van flora en vegetatie. *Natuurhistorisch Maandblad* 82 (10): 224-227.
- KURSTJENS, G., F. SCHEPERS & B. BIJ DE VAATE, 1995. Ontwikkeling van flora en fauna in het zuidelijk Maasdal in 1995. *Natuurhistorisch Maandblad* 84 (6/7): 135-165.
- KURSTJENS, G., 1996. Adventieven, ingeburgerde soorten en bijzondere vondsten van planten in het zuidelijk Maasdal in 1995. *Natuurhistorisch Maandblad* 85 (9): 163-167.
- LOOY, K. VAN & G. KURSTJENS, 1997. Kerkeweerd: doorkijk naar de natuurontwikkeling langs de Grensmaas. *Natuurhistorisch Maandblad* 85 (6): 155-159.
- MEERTENS, H. & J. VAN DEN BOSCH, 2000. Het natuurpark van de 'drie eiken', een schoolvoorbeeld van samenwerking over de grens. *Natuurhistorisch Maandblad* 89 (7): 166-171.
- MEIJDEN, R. VAN DER, B. ODÉ, C.L.G. GROEN, J.P.M. WITTE & D. BAL, 2000. Bedreigde en kwetsbare vaatplanten in Nederland. *Gorteria* 26 (4): 85-208.
- PETERS, B., K. VAN LOOY & G. KURSTJENS, 2000. Pioniervegetaties langs grindrivieren: de Alliers en de Grensmaas. *Natuurhistorisch Maandblad* 89 (7): 123-136.
- RUNHAAR, J., C.L.G. GROEN, R. VAN DER MEIJDEN & R.A.M. STEVERS, 1987. Een nieuwe indeling in ecologische groepen binnen de Nederlandse flora. *Gorteria* 13 (1/12): 276-359.
- SCHOTTEN, J., 1995. Tussen Rome en Gelre. Een archeologische verkenning van middeleeuws Venlo en Blerick. Stichting Archeologisch Onderzoek Venlo, Venlo.
- WITTE, J.P.M. & VAN DER MEIJDEN, 1990. Natte en vochtige ecosystemen. Wetenschappelijke Mededelingen Kon. Ned. Natuurhist. Vereniging, nr. 200. KNNV, Utrecht.
- WITTE, J.P.M. & VAN DER MEIJDEN, 1992. Verspreiding en natuurwaarden van ecogroepen in Nederland 6. Deelrapportage in kader van RIVM-project "Effecten grondwaterwinning". Landbouwuniversiteit Wageningen en Rijksherbarium Leiden, Wageningen/Leiden.
- WITTE, J.P.M. & VAN DER MEIJDEN, 1995. Verspreidingskaarten van de botanische kwaliteit in Nederland uit FLORBASE. *Gorteria* 21 (1/2): 3-59.

DE FRANSE SEMOY: ALLE KANSEN BENUTTEN

Martine Lejeune, Stichting Ark, Andreas Vesaliuslaan 8, B-3500 Hasselt, België

Aan de Frans-Belgische grens, waar haar naam van Semois verandert in Semoi, heeft het riviertje nog ruim twintig kronkelende kilometers voor de boeg, voor het bij Monthermé (F) in de Maas uitmondt. Meteen is het ook gedaan met het nogal kermisachtige toerisme dat zo kenmerkend is voor de Semois. Langs de Semoi wil men het anders. Hier wordt gewerkt aan een plan waarin landschap, cultuur(historie), toerisme, lokale industrie, natuur, landbouw en bosbouw tot een organisch geheel samengesmeed worden (smederij is een van de traditionele industrieën in de vallei...). De organisatie die dit plan smeedt is overkoepelend; de betrokken gemeenten zetelen erin, maar daarnaast ook zowat iedereen die denkt iets te zeggen of een eigen inbreng te hebben. In dit merkwaardige, maar absoluut fantastische geheel spelen ook Konik-paarden een rol.

'TRANSHUMANCE' OP DE WIJZE VAN DE SEMOI

HET IDEE ALS STREEFBEELD

Bij echte natuurlijke, onbegrensde begrazing zouden paarden in dit gebied van valleien, hellingen en Ardense hoogplateaus het volgende leefpatroon kiezen.

In de volle zomer vormen insekten, steekvliegen en muggen een ware plaag in de rivierdalen. Insektenplagen zijn, na het zoeken van voedsel en water, de belangrijkste reden voor een kudde om zich te verplaatsen. Zelfs ontlopen van predatie is minder dwingend.

Dit valt samen met de enige periode waarin de Molinea (Pijpestrootje) die op het hogere plateaus een monotone vegetatie vormt, voedingsstoffen bevat en dus aantrekkelijk voedsel is. Om die redenen zal er een natuurlijke trek optreden van de valleien naar de hogere en windrijke vlaktes, waar de Molinea dan zijn optimale voedingswaarde bereikt; door de begrazing zal de Molinea-mat in de loop van de tijd ook minder monotoon worden. In de beekdalen komen allerlei planten tot zaadvorming, zonder begrazing, vergelijkbaar met een laat maairegime. Op het eind van de zomer, als de Molinea haar waarde verliest (figuur 1) en het klimaat boven slech-

ter wordt, trekken de kuddes naar de beschutte dalen, waar ze de voedselrijke oevervegetaties in de loop van de winter kort grazen. De tussenliggende hellingen bieden naast beschutting en hoogwatervluchtplaats tevens de dieetvegetatie die onder andere mineralen kan aanvullen. Door de regelmatige trek worden parasietenbesmettingen tot een minimum beperkt en in de loop van de tijd zal in alle onderdelen van dit leefgebied meer variatie ontstaan.

DE – VOORLOPIGE – PRAKTIJK

Er werd begin 1998 gestart met begrazing op twee plaatsen, een klein terreintje in de vallei bij Naux en het grotere Marais des Hauts-Buttés op het Ardens plateau. Inmiddels worden in de vallei de paarden op vier verschillende plaatsen ingezet en is er op korte termijn zicht op nog twee extra gebieden; bovendien hebben alle begraasde stukjes goede uitbreidingskansen. Ook wordt er nu een open plek op een tussenplateau, bij Les Echameaux meebegraasd; dit is het enige begrazingsgebied in privé-bezit. De eigenaars zijn blij met de paarden, omdat er nu minder droog gras is en dus minder brandrisico en ook omdat het terrein weer meer open is en de witte grensstenen op de hoeken van percelen opnieuw zichtbaar zijn.

Een goede handvol terreinen dus, met het vooruitzicht op twee handvullen en in totaal ook twee handvullen paarden. Dat betekent dat er regelmatig moet verhuisd worden.

FIGUUR 1
De pijpestrootjesvlakte van Les Hauts Buttés; eind september zit er nog weinig voedingswaarde in (foto: Martine Lejeune).

FIGUUR 2
Waterweg en wandelweg (foto: Martine Lejeune).